DOINA GRECU
(Cluj-Napoca)

CÂTEVA PRECIZĂRI DESPRE ALCĂTUIREA CHESTIONARELOR *ALR I* ŞI *ALR II*

Atlasul lingvistic român, „unul din titlurile de glorie ale Muzeului Limbii Române din Cluj”, cum afirma Romulus Todoran într-un foarte documentat studiu dedicat lui Sever Pop (Todoran, SP I, p. 158), are, desigur, o istorie strâns legată de personalitatea lui Sextil Puşcariu. Încă de la înfiinţarea Muzeului, în 1919, în articolul-program *Muzeul Limbei Române*, publicat în întâiul număr al revistei „Dacoromania” (1921), se va înscrie, între scopurile instituţiei, şi „o colectare sistematică a materialului limbei vorbite în toate părţile locuite de români, prin *studii dialectale* făcute la faţa locului şi prin *chestionare* care vor fi trimise în toate părţile”, precum şi alcătuirea, pe baza acestor informaţii, „de *hărţi lexicale*” (p. 5).

Abia organizat, Muzeul lansează, în 1922, primul din cele opt chestionare menite să ajute la realizarea unor anchete tematice prin corespondenţă. Pe coperta primului chestionar, stă scris *Chestionar pentru un atlas lingvistic al limbei române*, I. *Calul*. Încă de pe prima pagină a prezentării Sextil Puşcariu precizează că „Acest material va servi ca temelie pentru «Atlasul lingvistic» pe care de asemenea îl pregătim”. Mult mai târziu, în 1938, în prezentarea făcută primului volum din anunţatul atlas, el va arăta că, în fapt, chestionarele nu au constituit decât sondaje, faze pregătitoare demarării lucrărilor pentru această lucrare (ALR I/I, p. 7).

Interesul pentru asemenea lucrări era general în epocă. Sextil Puşcariu, fost elev al lui G. Weigand, participase şi el, alături de G. Backmeister şi E. Byhan, la o anchetă în Ţara Oltului şi încă în 1910 apreciase atlasele lui G. Weigand şi J. Gilliéron. Era deci

BDD-V706 © 2014 Argonaut, Scriptor
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:50:12 UTC)

imposibil să nu existe dorinţa de a înfăptui un atlas al graiurilor româneşti.

În mod firesc, în 1925, la Întâiul Congres al Filologilor Români, la Bucureşti, Sextil Puşcariu va pune problema realizării unei astfel de lucrări care să fie executată pe baza unui chestionar unic de echipe de la toate cele patru universităţi româneşti (din Bucureşti, Cluj, Iaşi şi Cernăuţi). Proiectul pare irealizabil în această formulă şi, ca urmare, la Congresul de la Cluj din 1926 se propun noi soluţii. Th. Capidan consideră că ar fi utile două anchete, cu doi anchetatori, în regiuni diferite (la dacoromâni şi la suddunăreni), Ov. Densusianu insistă în continuare pentru ideea formării unui număr de patru echipe de la cele patru universităţi, iar Sextil Puşcariu vorbeşte de două anchete, cu două chestionare diferite: una, cu un chestionar redus, de cca 200 de întrebări, cu care ar lucra un singur anchetator, iar alta, cu un chestionar mult mai dezvoltat, pus în mai puţine localităţi şi efectuată tot de echipe de la cele patru universităţi.

Congresul nu va lua hotărâri definitive, dar este clar că sarcina înfăptuirii unui atlas îi revine Muzeului Limbii Române[1]. Între timp, Sextil Puşcariu, cunoscut pentru pragmatismul său şi pentru calităţile de bun organizator, începe pregătirea condiţiilor pentru realizarea lucrării. În 1925 îl trimite pe Sever Pop, care-şi luase deja doctoratul, la Paris, cu o bursă de doi ani (1925–1927), pentru a se instrui în domeniul dialectologiei. În primul an de activitate, acesta s-a ocupat aproape exclusiv de documentare şi a scris cunoscutu-i studiu *Buts et méthodes des enquêtes dialectales*[2]. Cursurile urmate, bibliografia parcursă, contactele cu profesorii pe care-i admira, redactarea lucrării, toate-i întăresc convingerea necesităţii, ca şi dorinţa, de a participa la anchetele care se desfăşurau pentru realizarea atlaselor lingvistice europene. Întregul an 1927 este dominat de pregătirea contactelor şi de participarea la aceste anchete. În scrisorile din 1927 trimise lui Sextil Puşcariu, „elevul", cum se considera Sever Pop, îi va scrie

[1] Vezi Todoran, SP, p. 160–162.

[2] *Buts et méthodes des enquêtes dialectales*, Extras din Mélanges de l'École Roumaine en France, partea a II-a, 1926, Paris, Librairie J. Gamber, 216 p.

BDD-V706 © 2014 Argonaut, Scriptor
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:50:12 UTC)

amănunţit „maestrului" său despre tot ce a observat şi a discutat pe teren. Publicarea acestei părţi a corespondenţei de către Nicolae Mocanu[3] ne ajută să vedem cât de implicat a fost Sever Pop în această activitate, cu câtă seriozitate şi pasiune a urmărit toate aspectele legate de organizarea şi efectuarea unei anchete şi cât de mult a dorit realizarea unui atlas al limbii române care să utilizeze experienţa celor ce lucrau în acest domeniu şi să aducă noi contribuţii. Uneori, Sever Pop şi-a confruntat observaţiile din *Buts et méthodes* cu realităţile de pe teren. Este evident că bursierul de la Paris dorea să îşi clarifice şi să-şi consolideze punct cu punct toate problemele – şi nu sunt puţine – legate de realizarea unui atlas. Există o scrisoare (nr. 54, p. 61–70) care este un adevărat raport de activitate făcut după participarea la câteva anchete dialectale: „Voi căuta să descriu amănunţit cele văzute fiindcă Vă veţi putea face o idee de ceea ce au făcut şi mai ales de felul cum au procedat amintiţii profesori" (p. 61). În acest context, observaţiile referitoare la chestionar sunt numeroase şi temeinice. Despre ancheta de la Grenoble, condusă de A. Durraffour, spune: „Pentru această anchetă s-a redactat un chestionar pe care-l am şi pe care-l voi aduce în ţară. Nu aduc nici o obiecţie chestionarului, căci aş prea lungi scrisoarea. Adaug numai atît: el a fost făcut în birou, deci nu mă miram deloc cînd subiectul şovăia cînd auzea o întrebare ce nu putea fi înţeleasă în regiunea de unde era [...]. În tot cazul, chestionarul a fost nemerit întocmai ca şi o cuvîntare ocazională, în care nu [se] cere adevărul supt toate aspectele, ci numai o latură a lui" (p. 62) sau: „Chestionarul s-a dovedit din nou defectuos, din pricina autorilor" [ancheta se făcea în franţuzeşte – n.n.] (p. 64) şi „Era cam curioasă împrejurarea când anche[ta]torii, cu chestionarul în mînă, vedeau că acesta nu-i tocmai cum l-au tîlcuit acasă, că unele chestiuni sînt de prisos în o regiune, ori că, nefiind atenţi, pot clasa material falş" (p. 64).

Iată ce spune Sever Pop despre întâlnirea cu J. Jud: „Discutăm chestionarul şi raportul ce ar trebui să-l facem cu celelalte chestio-

[3] *Scrisori către Sextil Puşcariu din „perioada pariziană"*. Text stabilit şi note de Nicolae Mocanu, în „Dacoromania", serie nouă, XVI, 2011, nr. 1, p. 59–91. Este vorba de scrisorile 49–66.

BDD-V706 © 2014 Argonaut, Scriptor
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:50:12 UTC)

nare. Era de aceeaşi părerea [sic!], adăugînd însă că nu-i bine să încercăm prea mult deodată. Un atlas nu-i complet niciodată şi rolul nu-i poate fi acesta", iar mai sus: „Mi-a spus că nu-i recomandabil să te încrezi în vorbele unui anche[ta]tor: el, vorbind, îţi poate arăta o anchetă ideală, admirabilă, dar grea [sic!] de realizat cînd ai realitatea în faţă. Anche[ta]torul trebuie văzut în faţa realităţii" (p. 65) – şi mai apoi: „În sfîrşit, chestia chestionarului. L-am rugat [pe J. Jud – nota n.] să-l publice şi am căutat să arăt cît de util e să publici nu numai efectul unei «experienţe», ci şi cauza; efectul doar e în raport direct cu ceea ce l-a produs; de multe ori am rezultatul x numai fiindcă am întrebuinţat chestiunea y în un fel oarecare bine stabilit. A recunoscut utilitatea publicării şi din punct de vedere comparativ: cercetările viitoare devin mult mai uşoare cînd avem la un loc toate chestionarele şi toate constatările anche[ta]torilor" (p. 66). Despre conexiunea dintre informator şi conţinutul chestionarului nota: „Dacă ar fi cuprins chestionarul mai mulţi termini tehnici, atunci desigur că eram şi mai convins cît de greşită e părerea celor care cred că un subiect e suficient pentru o comună" (p. 69). Desigur, e vorba de chestionarul dezvoltat. În cursul anchetei lui A. Griera în Catalonia Sever Pop notează: „Chestionarul e în primul rînd vinovat de răspunsurile falşificate" (p. 69).

În vizita făcută la J. Jud acasă, Sever Pop a văzut caietele din anchetele lui P. Scheuermeyer. I-au atras atenţia datele preliminare asupra localităţii şi informatorilor, existenţa a două chestionare, unul mai mic şi altul dezvoltat, cu primul anchetându-se 300 de puncte, iar cu celălalt, vreo 20, şi faptul că „După fiecare punct anchetat, Scheuermeyer va trebui să facă un succint raport asupra impresiilor cîştigate; astfel, menţiona unele sunete caracteristice regiunii, ori caracteristice de accentuare; observaţii istorice-lingvistice: un fel de dare de seamă a anchetei" (scrisoarea 60, p. 78).

Din scrisoarea 62 în care relatează participarea la ancheta întreprinsă de U. Pellis menţionăm doar observaţiile făcute asupra chestionarului care cuprinde aproape 8 000 de probleme, dar nu este utilizat peste tot în întregime, căci o anchetă ar dura 8–12 zile; chestionarul trebuie utilizat selectiv, în funcţie de specificul zonei şi al localităţii (p. 86).

BDD-V706 © 2014 Argonaut, Scriptor
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:50:12 UTC)

În 1927 Sever Pop se întoarce în ţară, aducând cu sine nu numai o bogată experienţă de teren, ci şi patru chestionare: cel italo-elveţian al lui K. Jaberg şi J. Jud; cel italian al lui U. Pellis şi M. Bartoli; cel catalan, comunicat de A. Griera; cel francez al lui J. Gilliéron (Pop, *L'Atlas*, p. 203).

În scrisoarea adresată de Sever Pop lui Sextil Puşcariu în 22 octombrie 1937, el scrie: „Am venit în ţară. Era în 1927. Mi-aţi spus: Pop, fiindcă ştii cum să faci acum o anchetă, apucă-te de treabă şi vom încerca şi noi să facem un atlas". Bucuros de încrederea acordată şi încrezător în capitalul ştiinţific acumulat, chiar în acest an, el a început o primă redactare a chestionarului, care va fi discutat, capitol de capitol (Pop, *L'Atlas* (I), p. 70), în 11 şedinţe ale Muzeului[4], în perioada 1 XI 1927–13 III 1928. Pornind, probabil, de la o afirmaţie a lui Sextil Puşcariu[5], Sever Pop susţine, în 1933 (Pop, *L'Atlas* (I), p. 69), că alcătuirea chestionarului a început în 1928. În realitate, dacă discuţiile asupra chestionarului au început în şedinţa Muzeului din 1 noiembrie 1927, este evident că acţiunea de înfăptuire a lui nu putea fi demarată, cum afirmă în 1947 Sever Pop şi observă şi R. Todoran (Pop, *L'Atlas*, p. 203; Todoran, SP, p. 162, nota 19), decât în 1927. Cu acest chestionar de peste 5 000 de întrebări (mai exact, de poziţii), Sever Pop a făcut o primă anchetă în zona Sibiului (comunele Mohu şi Apold), în vara anului 1928. E de presupus că s-a utilizat deja o transcriere fonetică, pentru a cărei realizare directorul Muzeului apelase la Emil Petrovici, care se specializase în fonetică atât în ţară, cu Iosif Popovici, cât şi în Franţa, la Paris. Această transcriere, la stabilirea căreia a participat şi Sever Pop, avea la bază transcrierea internaţională. Aceasta a fost discutată în mai multe şedinţe ale Muzeului şi prezentată de Emil Petrovici în şedinţa din data de 5 iunie 1928[6]. Rezultatele nu au fost mulţumitoare şi problema s-a rezolvat „după lungi discuţii şi încercări", prin acceptarea propunerii lui G. Giuglea de a pune la baza transcrierii fonetice sistemul grafic

[4] Douăsprezece, după Todoran, SP, p. 162; vezi şi nota 19.

[5] Vezi *Raportul anual*, DR V (1927–1928), 1929, p. 905.

[6] Vezi DR V (1927–1928), 1929, p. 901, 905; S. Puşcariu, *Pe marginea cărţilor*, III, în DR VI (1929–1930), 1931, p. 515; Todoran, SP, p. 163 şi nota 21.

BDD-V706 © 2014 Argonaut, Scriptor
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:50:12 UTC)

obişnuit (Pop, *L'Atlas*, p. 205; Todoran, SP, p. 165). Fără îndoială, vioara întâi a fost, în acest efort, Emil Petrovici, ale cărui calităţi de excelent fonetician au fost apreciate de Sextil Puşcariu.

În iarna 1928–1929, Sever Pop, beneficiind de observaţiile din şedinţele institutului, dar şi încercând să reducă numărul de chestiuni, face o nouă redactare a chestionarului. Nici acum însă acesta nu poate fi considerat definitiv şi pare să fie tot prea mare. În ce măsură s-ar datora aceasta includerii sugestiilor membrilor institutului e greu de precizat. Atât Sextil Puşcariu în prezentarea la ALR I/I şi ALR II/I, cât şi Emil Petrovici în *Introducerea* la ALRM II vor afirma că muzeiştii, în şedinţele de comunicări de marţea, au adus numeroase completări chestionarului; Sever Pop va spune, însă, că intervenţiile au fost „doar pe ici, pe colea"; R. Todoran, ţinând seama de programul şedinţelor, în care nu se dezbătea numai chestionarul, ci se prezentau şi 1–2 comunicări, tinde să-i dea dreptate (Pop, L'Atlas, p. 204, Todoran, SP, p. 163 şi nota 20).

În toamna lui 1929[7] intervine decizia lui Sextil Puşcariu de a împărţi materialul în două şi de a-l coopta pe Emil Petrovici ca al doilea anchetator. Pentru directorul institutului, problema pare simplă: „În urma acestor adause, chestionarul a ieşit atât de bogat, încât unui singur anchetator i-ar fi trebuit prea mult timp ca să-l termine într-un număr destul de mare de puncte. De aceea am conceput planul *să facem simultan două anchete, cu doi anchetatori şi cu două chestionare diferite, în puncte diferite*.

Din redacţia primă a chestionarului au fost scoase deci chestiunile prea speciale şi au fost păstrate mai ales cele ce se raportau la noţiuni cunoscute de oricine. La acest chestionar «normal», de 2 160 de întrebări, au fost adăugate 48 de chestiuni [de fapt, 60 – nota n.] care aveau să aducă precizări şi date despre subiect şi material referitor la toponimia şi onomastica locală.

Restul chestiunilor a format baza celui de-al doilea chestionar, «dezvoltat», pe care l-a completat dl Emil Petrovici cu întrebări refe-

[7] După scrisoarea lui Sever Pop din 22 octombrie 1937. Vezi şi Todoran, SP, p. 163 şi nota 20. În 1933, în *L'Atlas*, p. 70, Sever Pop va menţiona anul 1930.

BDD-V706 © 2014 Argonaut, Scriptor
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:50:12 UTC)

ritoare la terminologia specială a celor mai diferite aspecte ale vieţii de la ţară şi a realităţilor româneşti" (ALR I/I, p. 8).

Se pare că acest act decizional a fost neaşteptat pentru Sever Pop, care, deşi conştient de problemele pe care le ridică un chestionar atât de mare, e nemulţumit, dar tace. Peste aproape zece ani, în amintita scrisoare din 22 octombrie 1937, el va spune: „La ora 10 mi-aţi comunicat hotărârea D-voastră. Am acceptat-o, zicându-mi că profesorul se gândeşte la al doilea anchetator în cazul că aş muri eu în cursul anchetei! I-am dat lui Petrovici lucrarea mea *Buts*.... A doua zi, ne-am întâlnit în drum spre Muzeu şi mi-a spus că a citit partea de metodă şi că era foarte interesantă. Eram «d-ta» unul cu altul. Aşa a învăţat metodă Petrovici. Deocamdată nu există în geografia lingvistică, cum îmi spunea prof. Ohr, o lucrare-metodă, adăugând că era firesc să mă preocupe aceasta înainte de a începe Atlasul. Metoda este tot Atlasul, căci interpretarea este altă chestiune! Diferenţa între unul şi altul trebuie să fie recunoscută, căci ne onorează pe amândoi. Eu nu voi susţine niciodată că sunt fonetician! Am admis deci a doua anchetă, neînţelegând să discut motivarea ei nici acum, şi am consimţit să împart chestionarul mieu cu Petrovici. O chestiune mie şi două lui. De la această dată s-a făcut o greşeală în unitatea chestionarului, nefiind complet nici al mieu, nici al lui Petrovici. Aceasta e o opinie personală.

Petrovici, o ştie bine, fiind chestionarul mieu redactat în dialect, a trebuit să se orienteze bine la început, fiindcă nu cunoştea terminii nordici şi nici în amănunte, ca om de şes, viaţa de la munte.

În chestionarul lui Petrovici, a afirma că are la bază chestionarul mieu înseamnă a recunoaşte faptele. Evident, Petrovici şi l-a completat cum a crezut el mai bine. Osatura, însă, am dat-o eu".

Supărarea lui Sever Pop trebuie înţeleasă. Ar fi vrut ca realizările sale, obţinute printr-o muncă plină de sacrificii şi abnegaţie, să-i fie mai pertinent subliniate de maestrul atât de iubit. Se consideră nedreptăţit şi de faptul că în prezentarea la ALR I/I pe care, se vede, o cunoştea deja la data emiterii scrisorii, Sextil Puşcariu subliniază meritele anchetei lui Weigand şi o vede „cu alţi ochi decât cea făcută de elevul D-voastre". Sever Pop socoteşte, matematic, ce reprezintă cele 114 întrebări ale lui Weigand raportate la cele 2 200 din chestionarul

BDD-V706 © 2014 Argonaut, Scriptor
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:50:12 UTC)

ALR I, câte fişe a obţinut Weigand cu chestionarul său pus în 752 de localităţi faţă de Pop şi Petrovici: Weigand, 82 700; Pop, 672 800 şi Petrovici, 374 000. Sever Pop, o spune în aceeaşi scrisoare, dorea să facă el introducerea prin care „nu înţeleg [...] să ating pe colegul mieu Petrovici", deşi „Astăzi nu numai că sîntem egali şi deopotrivă anchetatori, ci Petrovici se simte lezat în drepturile sale! D-voastră asistaţi la acest spectacol în calitate de iniţiator al acestei opere, fără să luaţi nicio hotărâre şi mai ales să restabiliţi realităţi care se pot demonstra cu acte".

Vorbele cad grele şi dezamăgirea lui Sever Pop este evidentă. El continuă însă cu aceeaşi dăruire şi corectitudine activităţile legate de tipărirea atlasului. La apariţia primului volum, în 1938, în calitatea sa de director al Muzeului şi, mai ales, de conducător al lucrărilor pentru realizarea atlaselor, Sextil Puşcariu prefaţează lucrarea cu un text pe care nu-l numeşte nici *prefaţă*, nici *introducere*, şi în care spune: „După întoarcerea sa din străinătate, Dl POP a întocmit, după indicaţiile date la Muzeu, o probă de *chestionar*. În acesta trebuiau să intre înainte de toate cele 114 «cuvinte normale» ale lui WEIGAND şi cât mai multe întrebări din chestionarele celorlalte atlase romanice, pentru ca să se poată urmări pe de o parte schimbările suferite de limba română în ultimii 40 de ani, iar pe de altă parte pentru ca imaginea cartografică a întregii romanităţi să poată fi urmărită pe cât mai multe hărţi", şi că „redacţia primă a chestionarului" s-a împărţit în două: o parte constituind chestionarul „normal", cu 2 160 de întrebări, în timp ce „restul chestiunilor a format baza celui de al doilea chestionar, «dezvoltat», pe care l-a completat Dl EMIL PETROVICI cu întrebări referitoare la terminologia specială a celor mai diferite aspecte ale vieţii de la ţară şi a realităţilor româneşti" (ALR I/I, p. 8).

Nemulţumirilor înşirate cu amărăciune în scrisoarea din 22 octombrie 1937 li se adaugă şi punctul de vedere exprimat de Sextil Puşcariu în 1940, în prezentarea făcută la ALR II/I: „Alcătuirea lui [a chestionarului, n.n.] s-a făcut cu colaborarea celor mai mulţi membri ai Muzeului Limbei Române, dar se datoreşte în primul rînd Dlui Petrovici însuşi" (ALR II/I, p. III). Iar Emil Petrovici va scrie: „Îndată ce m-am angajat să întreprind a doua anchetă a Atlasului Lingvistic

BDD-V706 © 2014 Argonaut, Scriptor
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:50:12 UTC)

Român, am procedat la întocmirea chestionarului provizoriu al anchetei a doua [...]. Cu acest chestionar am făcut, în iarna anului 1929–1930, trei anchete de probă în nordul şi sudul Ardealului şi în Bărăgan.

După anchetele de probă, am întocmit chestionarul definitiv, împreună cu colegul Sever Pop. Din chestionarele provizorii am format întâi un singur bloc de vreo 7 000 de întrebări. La acest mare chestionar se poate spune că au colaborat toţi membrii Muzeului Limbii Române şi în primul rînd directorul Atlasului L.R. [...]. Majoritatea întrebărilor au fost însă întocmite, fireşte, de anchetatorii şi autorii Atlasului L.R.

Acest mare chestionar l-am împărţit apoi în două cu colegul Sever Pop: dînsul a luat chestionarul «normal» conţinînd vreo 2 200 de întrebări, iar eu, pe cel «dezvoltat», conţinînd 4 800 de întrebări" (ALRM II/I, p. 4).

Deşi va mai scrie despre atlas, Sever Pop nu va reveni asupra acestor probleme până în 1947. Atunci el îşi va arăta nemulţumirea faţă de diminuarea rolului său în alcătuirea chestionarului: „Je suis obligé de souligner ce fait, parce que dès que j'eus publié le premier volume de l'Atlas, apparut la tendance de faire de mon questionnaire «une oeuvre collective», en quelque sorte anonyme, des membres de cet institut, bien que même le bulletin officiel du Musée (*Dacoromania*) vienne contredire de pareilles affirmations. C'est le cas de M. E. Petrovici qui dans l'introduction à son Ier volume en couleurs (p. 4) soutient: «la acest mare chestionar se poate spune că au colaborat toţi membrii Muzeului Limbii Române şi în primul rând directorul Muzeului Limbii Române»" (Pop, *L'Atlas*, p. 204, nota 1).

Aşa cum i se părea corect, Sever Pop, vizând afirmaţia lui Emil Petrovici referitoare la alcătuirea chestionarului dezvoltat, ar fi dorit ca aceasta să fie corectată „pour l'amour de la vérité, a mon humble avis: «lorsque je me suis engagé à faire une seconde enquête, – en octobre 1929 – j'ai complété le questionnaire rédigé par M. Sever Pop et je suis tombé d'acord avec ses principes d'enquête, après que j'eus lu son livre *Buts et méthodes*, dont il a bien voulu mettre à ma disposition un exemplaire, tout de suite après qu'il eut accepté la proposition de M. S. Puşcariu qu'on fit deux enquêtes»" (Pop, *L'Atlas*, p. 205, nota 1).

BDD-V706 © 2014 Argonaut, Scriptor
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:50:12 UTC)

În virtutea respectului datorat de „elev" „maestrului" său, Sever Pop nu discută nici acum atitudinea lui Sextil Puşcariu faţă de abnegaţia cu care fostul bursier la Paris s-a dăruit, într-un efort major, muncilor dificile şi esenţiale necesare pentru a se porni pe drumul anevoios al realizării atlasului românesc. Iar chestionarul unui atlas, ne-o spune Sever Pop însuşi, reprezintă „una din părţile cele mai importante" ale acestei lucrări (Pop, *L'Atlas*, p. 202).

*

În 1930 au început anchetele definitive. E cunoscut faptul că cei doi anchetatori se deplasau adesea împreună până la un punct din care fiecare îşi făcea partea sa de anchetă, Sever Pop în mai multe localităţi, Emil Petrovici în una, chestionarul său fiind mult mai bogat. Uneori se întâlneau şi la întoarcere şi tot împreună reveneau la Cluj. În aceste drumuri discutau aspecte concrete legate de realităţile de pe teren, schimbau uneori un punct de anchetă stabilit „de acasă", se consultau asupra unor probleme legate de transcrierea fonetică ş.a. *Jurnalul* lui Emil Petrovici conţine unele referiri la aceste aspecte[8].

Când se va publica şi *Introducerea* la ALR I, cu siguranţă jurnalul lui Sever Pop ne va oferi noi date din istoricul celor două atlase. Până atunci, credem că e drept să i se recunoască lui Sever Pop meritele în alcătuirea „osaturii" chestionarului şi în stabilirea unei metodologii de lucru, iar lui Emil Petrovici, realizarea transcrierii. Cât priveşte ancheta în ansamblu, rezultatele ei, trebuie să fim de acord că, prin bogăţia şi exactitatea materialului adunat, cei doi „şi-au adus contribuţia, deopotrivă de valoroasă, la realizarea acestei lucrări" (Todoran, SP, p. 165). O confirmase şi conducătorul celor două atlase încă în 1940: „cei doi anchetatori şi în acelaşi timp autori [...] – Dnii S. Pop şi E. Petrovici – intră cu părţi egale de colaborare la această operă care datoreşte tot atît de mult unuia, cît şi celuilalt" (ALR II/I, p. III), dar mai ales a lăsat dialectologilor un memento: „lor li se cuvine şi toată recunoştinţa celor ce vor lucra cu acest atlas" (ALR I/I, p. 13).

[8] Emil Petrovici, *Atlasul lingvistic român II. Introducere.* Redactori: Doina Grecu, I. Mării, Rodica Orza. Coordonator: I. Mării, Cluj-Napoca, 1988, 428 p.

BDD-V706 © 2014 Argonaut, Scriptor
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:50:12 UTC)

ABREVIERI BIBLIOGRAFICE

ALR I/I, II = *Atlasul lingvistic român* [...], publicat de Muzeul Limbei Române din Cluj, sub conducerea lui Sextil Puşcariu. Partea I, vol. I, de Sever Pop, Cluj, 1938; vol. II, de Sever Pop, Sibiu–Leipzig, 1942.

ALR II/I = *Atlasul lingvistic român* [...], publicat de Muzeul Limbei Române, sub conducerea lui Sextil Puşcariu. Partea II, vol. I, de Emil Petrovici, Sibiu–Leipzig, 1940.

ALRM II/I = *Micul Atlas lingvistic român* [...], publicat de Muzeul Limbei Române, sub conducerea lui Sextil Puşcariu. Partea II, vol. I, de Emil Petrovici, Sibiu–Leipzig, 1940.

Pop, *L'Atlas* (I) = Sever Pop, *L'Atlas lingvistique de la Roumanie* (I), în *Recueil posthume de lingvistique et dialectologie*, Societatea Academică Română, Roma, 1966, p. 67–86.

Pop, *L'Atlas* = Sever Pop, *L'Atlas lingvistique roumain*, în *Recueil posthume de linguistique et dialectologie*, societatea Academică Română, Roma, 1966, p. 199–237.

Todoran, SP = Romulus Todoran, *Activitatea lingvistică a lui Sever Pop* (I), în CL, XXIII, 1978, nr. 2, p. 159–169.

SOME REMARKS ON THE ELLABORATION OF QUESTIONNAIRES FOR ALR I AND ALR II
(*Abstract*)

Correlating bibliographical information and data from the correspondence between Sever Pop and Sextil Puşcariu, we present some moments during the ellaboration of ALR I and ALR II.

CUVINTE-CHEIE: *dialectologie, atlas, anchetă, chestionar, transcriere fonetică, Sextil Puşcariu, Sever Pop, Emil Petrovici*

KEYWORDS: *dialectology, atlas, linguistic investigation, questionnaire, phonetic transcription, Sextil Puşcariu, Sever Pop, Emil Petrovici*

Institutul de Lingvistică şi Istorie Literară
„Sextil Puşcariu"
400165 Cluj-Napoca, Str. E. Racoviţă, 21

BDD-V706 © 2014 Argonaut, Scriptor
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:50:12 UTC)